

บทคัดย่อภาษาไทย

ชื่อเรื่อง อุตลักษณ์ทางสุนทรียภาพของงานหัตถกรรมลุ่มน้ำโขง

ผู้วิจัย ผศ.จรัญ ชัยประทุม และ ผศ.ดวงจันทร์ นาชัยสินธุ์

มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีที่พิมพ์ 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของงานหัตถกรรมลุ่มน้ำโขง ภูมิปัญญาในงานหัตถกรรมลุ่มน้ำโขง และอัตลักษณ์ทางสุนทรียภาพงานหัตถกรรมลุ่มน้ำโขงมีกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลอันประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติและกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่ติดกับลุ่มน้ำโขง ในเขตภาคเหนือประเทศไทยคือ อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และพื้นที่ที่ติดกับลุ่มน้ำโขง ในเขตภาคเหนือประเทศ สปป.ลาวคือ แขวงบ่อแก้วใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ทั้งชนิดมีโครงสร้างและชนิดไม่มีโครงสร้าง แบบสังเกต แบบสนทนากลุ่ม รวมถึงการถ่ายภาพ มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และการนำเสนอผลการวิจัยเป็นแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

ด้านประวัติความเป็นมาของงานหัตถกรรมไม้ไผ่บริเวณลุ่มน้ำโขง พบว่าประชาชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำของตอนบนลุ่มน้ำโขงผลิตงานหัตถกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ประเพณีและความเชื่อเป็นหลัก อีกทั้งประวัติความเป็นมาและพัฒนาการความเป็นมาที่ยาวนาน และผูกพันกับวิถีชีวิตและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยช่างมีฝีมือส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย วัตถุประสงค์ที่ใช้ผลิตงานหัตถกรรมได้มาจากธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่หรือหวาย การออกแบบเป็นไปแบบธรรมชาติ สัมผัส

ส่วนด้านภูมิปัญญาในงานหัตถกรรมลุ่มน้ำโขงนั้นพบว่าภูมิปัญญาในงานหัตถกรรมไม้ไผ่บริเวณลุ่มน้ำโขง ในพื้นที่วิจัย มีภูมิปัญญาในการผลิตที่สอดคล้องกับสภาพ บริบท และความต้องการหรือประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยทักษะหรือภูมิปัญญาในการผลิตนั้นถูกสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ผ่านรุ่นต่อรุ่น มาอย่างยาวนาน โดยทุกขั้นตอนในกระบวนการผลิตสร้างสรรค์ หรือแม้แต่กระบวนการใช้ประโยชน์ ที่ต่างสอดคล้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

สำหรับด้านอัตลักษณ์ของสุนทรียภาพของงานหัตถกรรมลุ่มน้ำโขง นั้นพบว่าทางด้านรูปทรง โครงสร้าง และลวดลาย การเลือกใช้วัสดุ และการนำไปใช้ของงานหัตถกรรมไม้ไผ่ในพื้นที่อำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และในพื้นที่แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีอัตลักษณ์ของสุนทรียภาพที่คล้ายคลึงกัน โดยรูปทรงและโครงสร้างของงานหัตถกรรมไม้ไผ่ ส่วนใหญ่ก็จะประกอบด้วย รูปทรงสี่เหลี่ยม ทรงกรวย ทรงกระบอก ทรงกลม ทรงสามเหลี่ยม ครึ่งวงกลม ซึ่งรูปทรงเหล่านี้จะสอดคล้องกับลักษณะการใช้ประโยชน์ อีกทั้งการวัสดุรวมไปถึงลวดลายต่างๆ ที่ใช้จักสานก็จะสอดคล้องกับการนำไปใช้ประโยชน์ ด้วย

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

This research aimed to study the development and interaction of bamboo handicraft, Wisdom, and Identity in Aesthetic of bamboo handicraft in Khong River Basin. The samples for data collection consisted of the expert group, the practitioner group, and the related person group in the area next to Khong River Basin in the North Region of Thailand including: Chiengsan District, Chiengkong District, Chiengrai Province, and the area next to Khong River Basin in the North Region of Lao People's Democratic Republic, Kwang Bo-kaew. The instruments using for data collection were: the Survey Form, the Structured Interview Form and the Un-structured Interview Form, the Observation Form, the Focus Group Discussion, the Photograph. Data were investigated by Triangulation Technique. The research findings were presented in Descriptive Analysis. The research findings found that :

For historical background of bamboo handicraft in Khong River Basin, found that the people in both sides in upper part of Khon River Basin, produced handicraft work related to lifestyle, tradition, and belief. Besides, the long historical background as well as development for a long period of time, and the attachment with lifestyle which was appropriate with contextual area. Most of the master craftsmen were males. Raw material using for producing handicraft from nature, for instance, bamboo or rattan. The design was simple or common.

For the wisdom of handicraft in Khong River Basin, found that the wisdom of bamboo handicraft in Khong River Basin of research area, consisted of wisdom in production relevant to the situation, context, and need or utilization in daily life. The skill or wisdom in production was inherited from ancestors from generation to generation for a long period of time. Every step of producing process could create the utilization process which was related with each other.

For the identity of aesthetic of handicraft in Khong River Basin, found that the shape, structure, design, selection of material, and the usage of bamboo handicraft in Chiengsan District, Chiengkong District, Chiengrai Province, and the area next of Kwang Bo-kaew, Lao People's Democratic Republic, included identity of similar aesthetic. For the shape and structure of bamboo handicraft, most of them included: the rectangular shape, cone shape, cylinder shape, round shape, triangular shape, and hemisphere shape. These shapes would be relevant to the usage. In addition, the material as well as design to be woven would be relevant to the utilization as well.